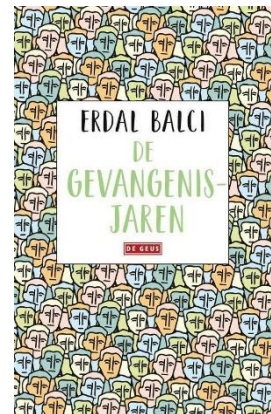

Moslimfanatisme (2)

identiteit met slechts één of met meer dimensies?

Elk mens vervult in het dagelijks leven meerdere rollen: je bent niet alleen streng gelovig – of niet, maar ook: je gaat naar school, je bent sportief of niet, werkzaam of werkloos, buurtbewoner etc. En niet te vergeten: je bent man of vrouw (om het eenvoudig te houden). Daarom bestaat iemand's identiteit uit verschillende (soms tegenstrijdige) rollen of dimensies. Als gelovige tegen homosexualiteit, maar als burger / buurtbewoner “heb ik geen problemen met het herenkoppel dat naast ons woont”. Dus wat ik in de ene dimensie van mijn ‘gelaagde identiteit’ zeg kan door een andere dimensie worden geneutraliseerd of zelfs teniet worden gedaan. Wat ook kan impliceren dat één dimensie – hier: het Moslimgeloof - zo dominant is dat dat deze de hele identiteit bepaalt in alle facetten van het leven. In alles vóór traditie en tegen moderniteit.

Erdal Balci columnist van de Volkskrant stelt in een recent interview nav zijn autobiografische roman *De gevangenisjaren* (2021) waarin hij de beklemming van zijn Turks-Nederlandse jeugd beschrijft: *“Het is in de mode om te praten over een gelaagde identiteit, maar ik geloof daar niet in. Je hebt de Europese identiteit en de rest. De gelaagde identiteit is een smoes om toch vrienden te blijven met je neef die bij de Grijsse Wolven zit, of de vriend die Milli Görüs aanhangt of een extreme moslim is. Dan kun je zeggen: kijk, hij is mijn vriend, ik heb een gelaagde identiteit. Nee, je bent een lafaard. Je durft niet te kiezen.”*¹ Balci schrijft vlg. mij ook over een gelaagde identiteit waarin bepaalde persoonlijke kenmerken ('lafaard', 'durft') de overhand hebben. Aan één Europese identiteit valt moeilijk handen en voeten te geven – tenzij je Baudet en de boreale wereld achterna gaat. Toch heb ik respect voor zijn standpunt. Desalniettemin: ik zal laten zien dat gelaagdheid bestaat en dat dat geen onwrikbaar geheel is.

Moderniteit / vrouwen versus traditie / mannen.

Abram de Swaan trekt een parallel tussen Alt Right en Moslimfundamentalisten: ze lijken sprekend op elkaar, zijn elkaars spiegelbeeld – in het bijzonder wat betreft de ideeën over vrouwenemancipatie, namelijk: ze zijn allebei tegen die emancipatie.² De stelling die hij in het boek *Tegen de vrouwen* (2019) uitwerkt is een simpele: “de opkomst van religieus fundamentalistische en seculiere extreemrechtse bewegingen is ten diepste te verklaren vanuit het verzet van mannen tegen de wereldwijde en onomkeerbare emancipatie van vrouwen.”³ Hij is optimistisch over die emancipatie van vrouwen – hoewel die emancipatie enorme spanningen bij mannen oproept. “Het patroon van mannelijke overheersing staat ‘vrijwel overal ter wereld’ op instorten (...), vooral ook omdat meisjes en vrouwen toegang kregen tot onderwijs, zich schoolden voor een beroep buitenshuis, en alleen al daardoor een gevoel van eigenwaarde ontwikkelden.”⁴ Men onderschat vlg. De Swaan de gevolgen van deze ontwikkeling sterk. Er is bijvoorbeeld een statistische samenhang tussen ‘hoe meer onderwijs’ moslima’s ontvangen hebben ‘hoe minder kinderen’ ze krijgen.

¹ [Volkskrant, 12 maart 2021](#).

² Een tweede parallel zou kunnen zijn: de aantrekkingskracht van geweld. “Both far-right extremists and jihadists see themselves as righteous purists, yet they want very different societies. (...) all-consuming hatred and a total intolerance of anyone's views but their own” ([BBC](#))

³ [Trouw, 4 mei 2019](#).

⁴ [De Groene, 29 mei 2019](#).

sociale deprivatie

In het begin van de twintigste eeuw werd veelvuldig de vraag gesteld waarom katholieke jonge mannen veel meer crimineel gedrag vertoonden dan protestantse jonge mannen. Het antwoord: “De oververtegenwoordiging van katholieken, met name de uitgesproken ‘paupers- en drinkers-misdadigheid’, moest worden toegeschreven aan hun achtergestelde economische positie en de gevolgen daarvan: armoede, gemis aan beschaving, alcoholisme en kinderverwaarlozing.”⁵ Van Stokkum meent dat het criminele gedrag van Marokkaans-Nederlandse jongvolwassenen tegen dezelfde achtergrond van sociale deprivatie kan worden geplaatst waarmee katholieken destijds worstelden – en dat deze straatcriminaliteit geen opstap vormt naar jihadisme. (idem⁶)

Van Tillie in de Groene heeft een soortgelijke uitleg: “Jongeren tussen de 16 en 25 jaar blijken het meest vatbaar voor radicalisering. Maar dit is altijd in combinatie met ‘levensgeluk’ (wat meestal een enorm understatement is voor een trauma) en subjectief sociaal isolement (het gevoel dat als je echt in de problemen komt, je er uiteindelijk alleen voorstaat) (...) Als het trauma diep is en het sociaal isolement groot, ligt geweld op de loer”⁷. De Swaan valt het op dat extremistische jongeren eerst een redelijke vrije levenswandel hebben (drugscriminaliteit) en dan opeens (bijvoorbeeld in de gevangenis) een omslag meemaken en zich bekeren tot de radicale islam.⁸

Allemaal voorbeelden van een gelaagde identiteit, met dimensies waar je niet altijd vrolijk van wordt. Maar ook met kenmerken die houvast geven voor handelingsperspectieven voor verandering – zoals de Swaan aangeeft mbt emancipatie van jonge moslima’s en hun groeiend gevoel van eigenwaarde. Daarvan is Lale Gül een duidelijk voorbeeld lijkt mij. Turks-Nederlandse vrouw, 23 jaar, HBO studente die een boek schreef over haar streng islamitische opvoeding. Hoe sterk de reactie van grote delen van de moslimwereld – lees: vooral de mannen – tegen haar ook moge zijn. ‘Mannelijke razernij’ over de vernedering hen aangedaan door de emancipatie van vrouwen (De Swaan). Mannen moeten er maar aan wennen. Er is nog een lange weg te gaan.

Ben Stoelinga
Amsterdam
21 maart 2021

(1000 woorden)

⁵ [Bas van Stokkum, Tijdschrift voor Religie Recht en Beleid, 2, 2011.](#)

⁶ Van Stokkum begint zijn artikel met een uitspraak van Geert Wilders die de islam en straatterrorisme in elkaars verlengde plaatst. Wilders zegt in de Volkskrant 7 oktober 2006: “Een op de vijf Marokkaanse jongeren staat als verdachte bij de politie geregistreerd. Hun gedrag vloeit voort uit hun religie en cultuur. Je kunt dat niet los van elkaar zien. De paus had laatst volkomen gelijk: de islam is een gewelddadige religie. Islam betekent onderwerping en bekering van niet-moslims. Die interpretatie geldt in de huiskamers van die probleemjongeren, in de moskeeën. Het zit in die gemeenschap zelf.” Deze retoriek ontkracht van Stokkum in zijn artikel: “Religie op straat en gehecht zijn aan een zuiver en absoluut geloof sluiten elkaar nagenoeg uit.”

⁷ Tillie, De Groene 31 mei 2019

⁸ [Abram de Swaan, Youtube, café Weltschmerz, 6 januari 2018](#) Vgl ook van Stokkum (2011): Een gedetailleerde studie van twaalf geradicaliseerde jongens in Amsterdam laat zien dat de meesten zich niet bezig hebben gehouden met de islam voordat ze radicaliseerden (ze waren ‘dwalend’). Idem: [Paul Voestermans](#) “Ook zijn het geen religieus bevlogen jongeren maar heel vaak al vroeg in een sociaal zwakke positie terechtgekomen jongens en soms meisjes die in religieus fanatisme een oplossing voor deze stagnatie zoeken”

